

Revoluce jako denní chleba

Monarchie, republika, císařství a znovu monarchie. Na čtvrt století historie jedné země až moc silné turbulence. Ale měly trvat i dál. Ludvík XVIII. během Velké francouzské revoluce unikl smrti jen proto, že se mu podařilo z Francie včas uprchnout. Po popravě staršího bratra a krátce nato i smrti malého synovce byla v nástupnictví trůnu řada

na něm. Proto se v roce 1795 prohlásil francouzským králem. Jeho nárok však revoluční vláda Francie neuznala a on musel zůstat v exilu. Poprvé se v Paříži ukázal, až když začal Napoleon prohrávat své tažení v Evropě. A dosednout na trůn mohl konečně až v roce 1815, kdy byl Napoleon zatčen a deportován k doživotnímu vězení na ostrov Svatá Helena.

Napoleon Bonaparte byl deset let císařem Francouzů
a podmanil si více než polovinu kontinentu

Francouzi si od teroru neoddykli ani tentokrát. Král tvrdě postihoval bývalé podporovatele Napoleona a znovu se popravovalo. Ludvíkovi se pak celkem dobře podařilo království obnovit do podoby skoro jako před revolucí. Zemřel ve svých osmašedesáti letech v roce 1824. Po něm na trůn nastoupil jeho mladší bratr pod jménem Karel X. Ten rovněž prožil období revoluce a Napoleonovy vlády v zahraničním exilu.

Na rozdíl od svého bratra byl Karel X. přísný a nesmlouvavý. Ludvík do jisté míry udržoval stav konstituční monarchie, ve kterém měla prostor i politická levice. Karel naopak nastolil řád, v němž třetí stav prakticky pozbyl svých práv a politická opozice byla tvrdě potlačována. Ovšem doba už byla jiná a lidé už věděli, jak si mají dupnout. V červenci 1830 proto vypukla v Paříži další revoluce a král byl z trůnu sesazen. Podařilo se mu znovu uprchnout za hranice do exilu.

Lid kupodivu zůstal u konstituční monarchie. Do role krále byl dosazen Ludvík Filip Orleánský, příbuzný do té doby vládnoucího rodu Bourbonů (bratranec starého krále). Ludvík Filip reprezentoval cosi, co lidé nazývali občanským králem. Z počátku měl velmi liberální názory a vycházel lidem vstříc. Jako vyšší aristokrat byl ale také akceptovatelný pro monarchie okolních evropských států. Zdálo se, že Francie konečně našla cestu k novému uspořádání společnosti.

Nový král výrazně podporoval vzestup průmyslu. Sám byl skvělým obchodníkem

a dobře věděl, co ekonomiku země postaví na nohy. Čím déle byl však u moci, tím více se z něj stával monarcha starého typu. Navíc na veřejnost vylézaly různé korupční aféry, v nichž sám vladař figuroval. Ludvík Filip byl ale i nechtěnou příčinou přirozené přeměny francouzské společnosti, v níž stále větší procento zabíralo dělnictvo. S dělnictvem rostla poptávka po sociálních změnách společnosti, především po prosazování práv dělníků. A tady jsme u příčiny vzniku a rychlého vzestupu ideje socialismu. Že by toto nastavení konečně vedlo ke vzniku stabilní republiky? Ještě zdaleka ne!

Ludvíku Filipovi rostl za zády veliký politický konkurent. Byl jím synovec Napoleona Bonaparte Ludvík. Několikrát se snažil vladaře sesadit vyvoláním revoluce ve jménu svého strýce. Nikdy se mu to nepodařilo, ale král byl při jeho trestání vždy velmi shovívavý.

Dny panování krále Ludvíka Filipa nakonec ukončila až neúroda, stejně jako to bylo o šedesát let předtím u Ludvíka XVI. Postihla zemi v roce 1847 a vyvolala vlnu nepokojů. Na konci února 1848 vypukla v Paříži nová revoluce a král byl donucen se trůnu vzdát a uprchnout za hranice. Naděje na zřízení demokratické republiky se ale rychle ukázaly jako naivní. Obnovený parlament i narychlo zřízená vláda byly názorově velmi rozhádané. Přesto koncem dubna došlo ve Francii k volbám do parlamentu. Výsledkem byla zdrcující prohra levice.

Pochopitelně to znamenalo velké zklamání pro dělnictvo, které do únorové

revoluce šlo s představou lepší budoucnosti. Pravicová vláda hned začala utahovat šrouby a dělníci o nově nabyté výhody během pár týdnů zase přišli. Například byly zrušeny národní dílny pro nezaměstnané. Na konci června proto dělníci vyvolali novou revoluci, která byla už doslova v socialistickém duchu. Jenže to nevyšlo. Vláda ji bez skrupulí vykoupala v krvi. V ulicích Paříže zůstalo ležet několik tisíc mrtvých. Následovala vlna zatýkání a popravy se nekonalý jen díky čerstvému zákonu, který rušil trest smrti za politické delikty.

Ještě před koncem roku 1848 parlament schválil ústavu a zvolil prezidenta - Ludvíka Napoleona, který později začal vystupovat pod jménem Napoleon III. Pokud vám v počítání opět jeden z řady vladařů chybí, pak vězte, že Napoleon II. byl jediným synem Napoleona Bonaparte a byl také jeho legitimním dědicem titulu císař Francouzů. Ovšem jeho otec byl sesazen a doživotně internován už za chlapčova dětství, a Napoleon II. se tak nikdy vlády po otci nedočkal. Celý svůj krátký život prožil na vídeňském císařském dvoře. Jeho matkou byla totiž dcera rakouského císaře Marie Luisa Habsbursko-Lotrinská. Napoleon II. zemřel v pouhých jednadvaceti letech na tuberkulózu.

Ludvík Napoleon byl historicky prvním prezidentem Francie. K moci mu paradoxně pomohla letní dělnická revoluce v roce 1848, která rozhodně nebyla vedena v jeho idejích. Nicméně zamíchala

členy vlády a Ludvíka posunula mezi nejvýznamnější figury tehdejší politiky. Proto se také na sklonku téhož roku mohl stát prezidentem. Druhá francouzská republika trvala pouhé čtyři roky. Skončila v prosinci 1852, kdy se prezident Ludvík Napoleon prohlásil císařem pod jménem Napoleon III. Převrat byl pro vladaře celkem snadný. Už během svého prezidentského období se postupně vypořádával s politickou opozicí. Někteří jeho odpůrci skončili ve francouzských věznicích, ale obvykle byli deportováni do zámořských trestaneckých kolonií. Jiní museli před despotickým prezidentem uprchnout do zahraničí. V exilu skončili všichni levicoví politici včetně zmiňovaného Louise Blanca a Pierre-Josepha Proudhona. Ve Francii zavládlo téměř dvacetileté období takzvaného druhého císařství.

Revoluce v roce 1848 nezachvátila pouze Francii, zatřásla prakticky celou Evropou. Začala lednovými událostmi v Itálii, v únoru pokračovala ve zmiňované Francii, v březnu se rozhořela v Německu a Rakousku. Stará Evropa se doslova otřásala v základech. Příčiny? Občanské a nacionální obrození, síly, které staré režimy ještě na nějaký čas po této revoluci dokázaly udržet na uzdě, ale které rovněž předznamenaly nové nastavení světa. Následovalo sjednocení Německa, sjednocení Itálie a pozvolný úpadek tradičních evropských monarchií. Revoluční rok 1848 tak lze považovat za počátek moderních dějin.